

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академичната длъжност *доцент*

по специалност 2.1. *Филология. Български език*, съгласно обявата в ДВ, бр. 36/ 03.05.2019 г.

с кандидат: д-р **Йоана Христова Кирилова**, главен асистент в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ на БАН

Автор на становището (член на НЖ): д-р Марияна Цибранска-Костова, професор в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ на БАН

Гл. ас. д-р Йоана Христова Кирилова е единственият кандидат, подал документи в обявения конкурс за избор на доцент за нуждите на Секцията за етнолингвистика в ИБЕ. През 2004 г. в същата секция кандидатката е защитила своя докторат, на базата на който е издадена монографията със заглавие *Пастирската терминология в Софийско* (Велико Търново: Знак' 94, 2011, 274 стр.). Професионалният път на колегата е тясно свързан с ИБЕ, където тя последователно е работила в Секцията за българска ономастика и етнолингвистика, Секцията за диалектология и лингвистична география, а от 2004 г. в реструктурираната Секция за етнолингвистика. От 2011 г. тя заема позицията *главен асистент* на същото работно място, където изследва проблеми на съвременната лингвокултурология, съчетавайки новата научна парадигма с познанията си по диалектология, съвременна и диахронна лексикология и лексикография.

В процедурата д-р Кирилова е представила следните подлежащи на оценка материали, групирани по наукометричните показатели според минималните национални изисквания и Правилника на ИБЕ за длъжността *доцент*: отпечатан хабилитационен труд; 3 студии, едната неиздадена, но регистрирана в НАЦИД в колективна монография; 26 статии, от които под печат са само две; 5 са публикувани в международни сборници в чужбина, а една в реферирано списание в WoS; участвала е в съавторство в две анотирани библиографии. Справката за цитиранията на трудовете показва 32 забелязани цитата. Д-р Кирилова е участвала в 18 научни форума след заемане на позицията главен асистент, от които 4 са се провели в чужбина; била е член на 11 проекта в рамките на БАН, БАН – ЕБР и Европейските структурни фондове с партньорска институция СУ „Св. Климент Охридски“. Колегатата е активен участник в емблематичните за връзката на ИБЕ с българското образование и общество проекти „Написаното остава“ и „Заедно напред“ от самото им начало през 2016 г. до днес. В проект към Европейския социален фонд „Студентски практики“ е била ментор на 50 студенти.

На първо място обект на анализ трябва да бъдат приносите на д-р Кирилова в хабилитационния ѝ труд *Представата за ума в българската езикова картина на света*. София: Диомира, 2017, 201 стр. В него си дават среща два фундаментални оперативни термина на модерната етнолингвистика – *езикова картина на света* и *концепт*, а връзката между тях е онагледена чрез проектирането им върху представата за ума в българското културно пространство. Авторката се придържа към кохерентна методика, в основата на която стоят разкриването на същността на концепта в трите му съставни части – понятийна, образна и семантична, и съвкупността от езикови средства за неговото изразяване в диахрония и синхрония. Трудът се състои от пет глави, във всяка от които се

надгражда когнитивната дефиниция за концепта *ум* чрез последователно натрупване на информация за концептуалните признаци по лексикографски данни, от паремии, чрез метафорите за ума, антропоморфните му признаци. Авторката си поставя задачи, които надхвърлят простото моделиране на езиковата картина само чрез базисните езикови средства в парадигматични и синтагматични редове (хипероними, хипоними, антоними, синоними и т.н.). Тя изследва паремииологични маркери от 530 паремии и джендърни специфики, които я водят до заключението, че концептът *ум* е сред развиващите се, с ярко изявена аксиологична стойност и актуалност. Той придобива семиотична плътност в множество лексикални единици за лица, качества, действия и т.н., които са разгледани в съпоставка с други базисни концепти или общи семантични опозиции *ум-сърце*, *ум-човек*, *сърце-човек*, *горе-долу* и т.н. Отличителни черти на труда са последователност в прилагането на опорната терминология, изчерпателност на материала, детайлност и находчивост в интерпретацията. Например метафориката при концепта *ум* е представена чрез структурни, ориентационни и онтологични метафори според класификацията на Дж. Лейкф и М. Джонсън, но спецификата на дамаскините довежда до нетипични метафори *ум-крак*, *ум-стадо* и др. Много добро впечатление правят помощният апарат под формата на таблици и приложението от релевантни паремии. Не на последно място езикът на изследването е много точен, ясен, терминологично прецизен.

Останалите публикации в конкурса продължават линията на реабилитационния труд в няколко посоки. На първо място, налице са обобщаващи теоретични трудове, в които Кирилова не само анализира чужди когнитивни дефиниции за концепта, но предлага свои теоретични разсъждения с цел да се преодолее разноезичието в натрупаната научна литература. Така тя дава своя принос за терминологията на съвременната когнитивна лингвистика (*Концепт и езикова картина на света*, 2017 г.). На второ място, група публикации са разработки със същата издържана методика върху други концепти, като *сърце*, *душа*, опозицията *приятел-враг*, само *другар*, *приятел* в диахрония, представата за *старостта* и др. Трета група публикации на Кирилова доказват един често срещан и съвсем закономерен модел на професионално развитие от диалектологията към етнолингвистиката. Например в любопитната публикация *Метафори при названията на глухарчето в славянските езици* (2016 г.) отново изчерпателно се анализират типове метафори към конкретния обект – биологични, антропоморфни, зооморфни, но ценността на материала е не само в конкретиката, а в реконструкцията на номинативните модели в славянския свят за връзката между човека и природата. Това са интересни психолингвистични аспекти. Авторката използва и обобщава данни от ОЛА и Диалектния архив на ИБЕ. Източниците на Кирилова са много и разнообразни във всички статии: общи речници, корпуси, специализирани лексикографски пособия, диалектни архиви, писмени паметници и др.

Не може да се отмени фактът, че д-р Кирилова е редовен участник в редица колективни проекти на Секцията по етнолингвистика, а сред последните ѝ научни интереси се нарежда *Етнолингвистичният речник на народната медицина*, който е в процес на завършване и предстоящо обсъждане. Големите колективни задачи са форма на усъвършенстване на личните умения, но и начин да се утвърждават научни школи в

етнолингвистиката. Мястото на Кирилова в тях е гаранция за натрупване на все по-голям и ценен професионален опит.

Качествата на научната продукция на д-р Йоана Кирилова са: висока теоретична подготовка и владение на научния език на етнолингвистиката; умение за работа с разнообразни източници; базисна диалектоложка подготовка; аналитичност, методическа издръжаност, умение за формулиране на ясни заключения; отличен баланс между теоретични положения и тяхната защита в конкретен материал. Особен личен принос на авторката е активната работа с български провербиален материал, който на практика във всяка нейна публикация е неизменен източник за оригинална етнолингвистична интерпретация. Затова смятам, че наукометричното съответствие за заемане на длъжността *доцент* е съчетано с реални научни приноси. Авторката има добро сътрудничество с екипи от Полша, Русия, Словакия, където е популяризирала постиженията на българската етнолингвистика. Препоръчвам този аспект на дейността ѝ да се разширява все повече.

В резултат на запознаването ми с предложените материали на кандидатката смятам, че оценяваната кандидатура отговаря на националните стандарти, както на изискванията на Правилника на БАН и Правилника на ИБЕ за заемане на академичната длъжност *доцент*. Убедено препоръчвам на Научния съвет на ИБЕ да избере **гл. ас. д-р Йоана Христова Кирилова** на академичната длъжност *доцент* по специалност 2.1. *Филология. Български език*, за което самата аз ще гласувам положително.

Дата: 29.07.2019

София

Изготвил:

/проф. дфн Марияна Цибранска-Костова/